

Olsztyn, 03 stycznia 2020 r.

dr hab. Małgorzata Cygańska, prof. UWM
Katedra Finansów
Instytut Ekonomii i Finansów
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Recenzja

w postępowaniu habilitacyjnym dr Melanii Bąk w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse przygotowana zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668)

Podstawą recenzji są:

1. Pismo Dziekana Wydziału Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu DF-B.4010.1.2020 z dnia 27 października 2020 r., informujące o powołaniu mnie do pełnienia funkcji recenzenta w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Melanii Bąk przez Radę Doskonałości Naukowej.

2. Art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668).

3. Przesłana dokumentacja obejmująca autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych, wykaz opublikowanych prac naukowych oraz informacje o osiągnięciach popularyzujących naukę, dydaktycznych i organizacyjnych oraz kserokopie wybranych publikacji naukowych.

I Informacje o przebiegu pracy naukowej

Dr Melania Bąk uzyskała tytułu magistra ekonomii w roku 1994 na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki, Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W latach 1994 – 2002 pracowała najpierw na stanowisku asystenta-stażysty, później asystenta w Katedrze Finansów i Rachunkowości, na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu. W 1998 r. Habilitantka uzyskała Świadectwo kwalifikacyjne nr 7829/98 potwierdzające kwalifikacje niezbędne do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Stopień doktora nauk ekonomicznych (w zakresie ekonomii) dr Melania Bąk uzyskała na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki, Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu w 2002 r. Promotorem rozprawy doktorskiej pt: „Rachunkowość retrospektywna i prospektywna w procesie zarządzania kapitałem obrotowym w przedsiębiorstwie” był prof. zw. dr hab. G. Borys, recenzentami byli prof. zw. dr hab. Teresa Kiziukiewicz oraz prof. zw.

dr hab. Edward Nowak. Od 2002 r. dr Melania Bąk zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w Katedrze Finansów i Rachunkowości, Wydziału Ekonomii i Finansów (do 2019 Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze), Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

II Opinia o osiągnięciu naukowym będącym podstawą wystąpienia o stopień doktora habilitowanego

Dr Melania Bąk, jako główne osiągnięcie naukowe, wnoszące Jej zdaniem znaczący wkład w dziedzinę nauk społecznych w dyscyplinie ekonomia i finanse (w rozumieniu Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce; Dz.U. z 2018 r., poz. 1668) wskazała monografię pod tytułem: „Majątek niewidzialny przedsiębiorstwa z perspektywy rachunkowości. Model koncepcyjny majątku niewidzialnego”. Recenzentami monografii naukowej byli prof. zw. dr hab. Halina Buk oraz prof. zw. dr hab. Waldemar Gos.

Tematyka monografii

Podjęta przez dr Melanię Bąk tematyka mieści się w nurcie badań z zakresu ewolucji sprawozdawczości finansowej. Celem sprawozdawczości finansowej jest prezentowanie prawidłowego obrazu potencjału i dokonań jednostki. Aby ten cel zrealizować, sprawozdanie finansowe jednostki powinno dostarczać zarówno informacji dotyczących skutków finansowych transakcji już zrealizowanych, jak i istotnych informacji o zdarzeniach, których skutki finansowe ujawnią się w przyszłych okresach sprawozdawczych. Sprawozdaniom finansowym przypisywana jest więc duża rola informacyjna, której właściwa realizacja determinuje uznawanie rachunkowości za źródło nie tylko wiarygodnej, ale również rzetelnej i przydatnej informacji. Stopień przydatności (użyteczności) informacji zdeterminowany jest ich wpływem na decyzje gospodarcze użytkowników, wsparciem przy ocenie przeszłych, teraźniejszych i przyszłych zdarzeń, potwierdzając bądź korygując ich poprzednie oceny. Odbiorcy informacji prezentowanych w sprawozdaniach finansowych oczekują większej przejrzystości i rozszerzenia zakresu otrzymywanych informacji, wzbogacenia wyników historycznych o informacje pozwalające prognozować kształtowanie się sytuacji jednostki, uzupełnienia informacji finansowych niefinansowymi, dostarczenia informacji na temat czynników determinujących wartość przedsiębiorstwa. Wśród tych ostatnich coraz większą rolę przypisuje się niematerialnym zasobom przedsiębiorstwa. W związku z powyższym potrzeba zmian w sprawozdawczości finansowej ewoluuje w kierunku rozszerzenia jej zakresu o aktywa niematerialne, nie ujawniane obecnie w sprawozdaniach finansowych, jak również na wprowadzaniu nowych, dodatkowych raportów obejmujących informacje niefinansowe. Wśród głównych czynników wpływających na dalszą potrzebę rozwoju sprawozdawczości finansowej wymienić można rosnące potrzeby informacyjne różnych grup odbiorców (interesariuszy), ewolucję gospodarki w XXI w. w kierunku wiedzy, zmianę dotychczasowej proporcji pomiędzy zasobami materialnymi a niematerialnymi w przedsiębiorstwie. W tym kontekście podjęta przez dr Melanię Bąk problematyka identyfikacji, pomiaru, wyceny oraz prezentacji majątku niewidzialnego w systemie rachunkowości jest aktualna i ważna.

Głównym celem rozprawy było zidentyfikowanie i umiejscowienie majątku niewidzialnego w rachunkowości oraz wskazanie i uporządkowanie dla niego zagadnień problemowych i propozycji rozwiązań dla niektórych ograniczeń w ramach opracowanego modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego.

Dr Melania Bąk przyjęła w monografii tezę główną i kilka tez szczegółowych.

Główną tezę badawczą jest założenie, że model koncepcyjny majątku niewidzialnego, wykorzystujący zmodyfikowaną rachunkowość trójwymiarową, jest instrumentem umożliwiającym przedsiębiorstwu ukierunkowanemu na wiedzę włączenie jego majątku niewidzialnego w zakres rachunkowości.

W pierwszym nurcie pracy obejmującym zagadnienia rachunkowości jako nauki przyjęto tezy szczegółowe:

1. Uznanie rachunkowości jako nauki umożliwia jej intelektualny rozwój będący konsekwencją prowadzonych badań naukowych i podejmowania wyzwań pochodzących z praktyki.
2. Istotę rachunkowości jako nauki praktycznej charakteryzuje układ: nauka (teoria) — polityka — praktyka, który nie podlega zrównoważeniu.

W drugim nurcie pracy odnoszącym się do majątku niewidzialnego przedsiębiorstwa w rachunkowości jako tezy szczegółowe określono następujące stwierdzenia:

1. Różnorodność problemów związanych z majątkiem niewidzialnym (wynikających m.in. ze zróżnicowania w postrzeganiu tej kategorii przez nauki ekonomiczne i badaczy) skłania środowisko rachunkowości do poszukiwania właściwych sposobów ich interpretacji, pomiaru i ujawniania, zgodnych z istotą rachunkowości i jej fundamentalnymi założeniami.
2. Modyfikacja i adaptacja instrumentarium rachunkowości (w tym rachunkowości trójwymiarowej) pozwala na weryfikację podejścia rachunkowości do majątku niewidzialnego. Istotny udział w tym procesie ma rachunkowość zarządcza ukierunkowana strategicznie.
3. Wyodrębnienie obszaru rachunkowości majątku niewidzialnego ma na celu stworzenie warunków do włączenia wytworzonego majątku niewidzialnego w zakres współczesnej rachunkowości, w szczególności rozszerzenia majątku przedsiębiorstwa o wymiar niematerialny – aktywa niewidzialne i kapitał intelektualny.
4. Model majątku niewidzialnego (oparty na jego koncepcji) ma zastosowanie do identyfikacji, pomiaru i wyceny, prezentacji i ujawniania składników majątku niewidzialnego w rachunkowości.

Nie mam zastrzeżeń co do celu monografii. Wątpliwości budzi sposób sformułowania pierwszej tezy szczegółowej, w ramach pierwszego nurtu badań. Stwierdzenie „Uznanie rachunkowości jako nauki” nie pozwala na jednoznaczne dowiedzenie prawdziwości tak postawionej tezy. Nie wynika z niej, kto i w jaki sposób ma uznać rachunkowość jako naukę. Bardziej zasadne wydaje się osadzenie tej tezy w kontekście uznania rachunkowości za dyscyplinę naukową. Na taką intencję Autorki może wskazywać wniosek 4 (s. 470), w którym

Autorka wskazuje iż „na ograniczenie rozwoju naukowej rachunkowości w Polsce ma wpływ m.in. pozbawienie jej atrybutu naukowości w ujęciu instytucjonalnym (czyli statusu dyscypliny naukowej), co może wpływać destrukcyjnie na środowisko rachunkowców i zakres prowadzonych badań naukowych.”

Zastrzeżenia budzi również sformułowanie tezy 3 w ramach drugiego nurtu badawczego, która w obecnym kształcie wskazuje na pewną intencję określonych działań, nie stanowiąc konkretnie sprecyzowanego twierdzenia. Właściwsze byłoby sformułowanie: Wyodrębnienie obszaru rachunkowości majątku niewidzialnego pozwala na/umożliwia stworzenie warunków do włączenia wytworzonego majątku niewidzialnego w zakres współczesnej rachunkowości, w szczególności rozszerzenia majątku przedsiębiorstwa o wymiar niematerialny – aktywa niewidzialne i kapitał intelektualny.

W pracy posłużono się metodą analizy opisowej i porównawczej na podstawie studiów literatury polskiej i zagranicznej o zasięgu interdyscyplinarnym oraz regulacji prawnych. Prowadzone badania naukowe, uwzględniające aspekty praktyczne stosowane w rachunkowości, oparto na metodzie dedukcji. Niestety w treści monografii Autorka nie wskazała jakie metody oraz w jaki sposób zostały zastosowane na etapie badań literaturowych, np. w oparciu o jakie bazy pełnotekstowe została wyłoniona podstawowa literatura przedmiotu, w jaki sposób została dokonana selekcja artykułów. Warto w tym miejscu dodać, iż właściwe udokumentowanie i uzasadnienie procedury selekcji zbioru publikacji będących przedmiotem analizy ułatwia interpretację uzyskanych wyników badań, jak również umożliwia replikację badania oraz ocenę prawidłowości jego przebiegu. Podejście takie wydaje się szczególnie zasadne w sytuacji, gdy badania literaturowe stanowią główną metodę badawczą.

Struktura monografii składa się ze wstępu pięciu rozdziałów oraz zakończenia.

W pierwszym rozdziale monografii Autorka w sposób wnikliwy i dogłębny zaprezentowała naturę rachunkowości rozumianej jako nauka praktyczna w układzie nauka – polityka – praktyka oraz wybrane instrumentarium naukowe rachunkowości, z którego wyróżniła rachunkowość trójwymiarową. W drugiej części rozdziału pierwszego Autorka scharakteryzowała unormowaną i kreatywną (dobrowolną) politykę rachunkowości. Na przykładzie aktywów niematerialnych i wartości firmy (uznanych za składniki bilansowe) w sposób wyczerpujący przeanalizowała funkcjonowanie unormowanej polityki rachunkowości, której przeciwstawiono kreatywną (dobrowolną) politykę rachunkowości, odnoszącą się do składników majątku niewidzialnego. W części trzeciej rozdziału pierwszego Autorka dokonała identyfikacji uwarunkowań funkcjonowania rachunkowości, w szczególności jej otoczenia, problemów i kierunków zmian, jako podstawy dalszych rozważań o majątku niewidzialnym w rachunkowości.

W drugim rozdziale monografii Autorka, wykazując się dogłębną znajomością rzeczy, dokonała wnikliwej interpretacji istoty majątku niewidzialnego przedsiębiorstwa w naukach ekonomicznych i w rachunkowości, w szczególności w nowym obszarze rachunkowości

(rachunkowości majątku niewidzialnego) oraz w nurcie behawioralnym rachunkowości. W części pierwszej rozdziału drugiego Autorka dokonała w sposób wyczerpujący analizy różnorodnego postrzegania i klasyfikowania majątku niewidzialnego w naukach ekonomicznych, na podstawie której zaproponowała reprezentatywny zestaw składników modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego. W drugiej części rozdziału drugiego Autorka zdefiniowała pojęcie majątku niewidzialnego i jego składników według zasady dualizmu, określając cechy charakterystyczne i kryteria klasyfikujące składniki tego majątku oraz dokonała uzasadnienia wyodrębnienia rachunkowości majątku niewidzialnego.

Autorka opisując trójwymiarową strukturę majątku przedsiębiorstwa wskazuje na wzajemne relacje zachodzące pomiędzy składnikami tych wymiarów (s. 147). Słabością tej części pracy, w mojej ocenie, jest brak wskazania na możliwości uwzględnienia odroczenia wpływu określonych działań na majątek niewidzialny przedsiębiorstwa w czasie, jak i faktu, iż nie wszystkie działania podejmowane w przedsiębiorstwie, które z założenia powinny wpływać na wartość majątku niewidzialnego, w praktyce na tą wartość się nie przekładają. Przykładem mogą być np. wydatki na kampanię reklamową poniesione w jednym okresie, a skutkujące pozytywnym wpływem na wizerunek firmy dopiero w kolejnych okresach, lub też wydatki poniesione przez przedsiębiorstwo na nieskuteczną kampanię reklamową, skutkujące brakiem wpływu wydatkowanych środków na wizerunek firmy. Na zakończenie tej części Autorka dokonała porównania majątku ujawnianego i niewidzialnego w rachunkowości w celu ukazania ich odmienności i sensu zintegrowania. W trzeciej części rozdziału drugiego Autorka w sposób ciekawy opisała składniki majątku niewidzialnego w nurcie behawioralnym rachunkowości, w szczególności odnosząc się do zasobów ludzkich mających wpływ na składniki modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego.

Trzeci rozdział monografii Autorka poświęciła pomiarowi i wycenie majątku niewidzialnego i jego składników w rachunkowości. W sposób przejrzysty i dogłębny zaprezentowała instrumentarium (metody) pomiaru i wyceny z punktu widzenia nauk ekonomicznych oraz rachunkowości finansowej i zarządczej. W pierwszej części rozdziału trzeciego Autorka przeanalizowała różne metody pomiaru i wyceny aktywów niewidzialnych i/lub kapitału intelektualnego oraz wybrane metody pomiaru i wyceny dla składników modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego. W drugiej części rozdziału trzeciego skoncentrowała się na rozważaniach dotyczących zagadnień pomiaru i wyceny składników majątku niewidzialnego w rachunkowości finansowej. W tej części monografii Autorka zaprezentowała autorski zestaw mierników finansowych i niefinansowych, o charakterze retro- i prospektywnym do pomiaru składników modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego. Autorka dokonała interesującej analizy metod rachunkowości zarządczej (w szczególności strategicznej rachunkowości zarządczej) ze względu na pomiar składników majątku niewidzialnego, wskazując na metody możliwe do zastosowania na potrzeby pomiaru prospektywnego składników modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego oraz proponując modyfikację niektórych metod (elementów metod) na potrzeby pomiaru tych składników.

W czwartym rozdziale monografii Autorka zawarła zagadnienia dotyczące prezentacji i ujawniania majątku niewidzialnego i jego składników w rachunkowości, przedstawiając autorskie rozwiązania odnoszące się do prezentacji i ujawniania majątku niewidzialnego i jego

składników w rachunkowości majątku niewidzialnego. W tym celu w drugiej części rozdziału czwartego Autorka opracowała trójwymiarowy model ewidencyjny, zasady i warianty ewidencji księgowej, zakres kreatywnej (dobrowolnej) polityki rachunkowości i przykładowy wykaz kont dla modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego. W trzeciej części rozdziału czwartego Autorka przedstawiła główne kierunki transformacji sprawozdawczości finansowej (dużych przedsiębiorstw) oraz istotę i znaczenie sprawozdawczości w wymiarze finansowym i niefinansowym koncentrując się na ujawnianiu majątku niewidzialnego i jego składników. Wartościowym fragmentem monografii jest propozycja Autorki dotycząca sprawozdawczości dla modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego w nurcie sprawozdawczości niefinansowej.

W ostatnim, piątym rozdziale monografii Autorka dokonała oceny relacji między majątkiem niewidzialnym a rachunkowością. W pierwszej części tego rozdziału porównała aktualne podejście rachunkowości do majątku niewidzialnego z autorską propozycją rozwiązań zawartych w modelu koncepcyjnym majątku niewidzialnego. Oceny tej Autorka dokonała w świetle rozważań o niezrównoważeniu trzech członów rachunkowości (nauki, polityki i praktyki). W drugiej części rozdziału piątego, bazując na danych umownych przedsiębiorstwa ukierunkowanego na wiedzę, Autorka przeanalizowała zastosowanie zmodyfikowanej rachunkowości trójwymiarowej (w szczególności drugiego i trzeciego wymiaru rachunkowości) w modelu koncepcyjnym majątku niewidzialnego. Podjęła także próbę weryfikacji możliwości zastosowania zmodyfikowanej rachunkowości trójwymiarowej do pomiaru i analizy składników modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego. Dowodząc wzajemnej relacji pomiędzy instrumentem naukowym rachunkowości a koncepcją majątku niewidzialnego w rachunkowości, Autorka zidentyfikowała szanse i zagrożenia wynikające z rozszerzenia rachunkowości o aspekty majątku niewidzialnego. Wątpliwości w tej części monografii dotyczą:

- braku sprecyzowania okresu sprawozdawczego, dla którego analizowany jest wpływ zidentyfikowanych składników majątku niewidzialnego na zmiany przychodów i kosztów. Biorąc pod uwagę duże zróżnicowanie przyjętych w przykładzie sił ekonomicznych (tab. 5.6), oznaczonych jako zmienne X_1 - X_{24} zastanawiać może dynamika ich zmian na przestrzeni analizowanych okresów oraz celowość analizy ich zmienności w powiązaniu z przychodami i kosztami. Na przykład dynamika zmian liczby skomputeryzowanych stanowisk pracy (X_{13}) w krótkim okresie może być bardzo mała lub zerowa, natomiast analizowanie świadomości marki za pomocą badań ankietowych co miesiąc bardzo kosztowne (X_2). W tym kontekście przyjęcie za okres sprawozdawczy miesiąca, co sugerują dane w tabeli 5.11 może rodzić wątpliwości merytoryczne. Z kolei analiza rozkładu sił głównych, zgodnie ze sprawozdaniem o przyczynach zmian zaprezentowanym w tabeli 5.10, w perspektywie rocznych okresów sprawozdawczych wydaje się mieć ograniczoną wartość poznawczą oraz decyzyjną.
- możliwości zdiagnozowania korelacji pozornej, np. liczba skomputeryzowanych stanowisk pracy może pozornie korelować (X_{13}) z przychodami, poprzez korelację liczby skomputeryzowanych stanowisk pracy z liczbą zatrudnionych pracowników, która może być zmienną rzeczywiście korelującą z przychodami.

Podobnie liczba pracowników z wyższym wykształceniem (X_{23}) może korelować z kosztami, ze względu na zmianę ogólnej liczby zatrudnionych pracowników,

- prezentacji danych dotyczących zmiennej (X_{13}) oraz opis jednostek miar wyrażonych w zł zmiennych wykazanych w załączniku prezentującym dane umowne szczegółowych sił wewnętrznych dla składników majątku niewidzialnego (s. 478-479).

Podsumowując całokształt monografii na uwagę zasługuje bogaty przegląd literatury przedmiotu (ok. 800 pozycji), skutkujący usystematyzowaniem dotychczasowych teorii rachunkowości oraz występujących nurtów badawczych. Zastrzeżenie budzi jednak wspomniany wcześniej brak opisu przyjętych metod studiów literaturowych oraz formułowanie przez Autorkę stwierdzeń dotyczących występowania określonych stanów czy zjawisk w praktyce gospodarczej bez wskazania tekstów źródłowych lub innych źródeł informacji (np. s. 26, 74, 217, 399).

Konkludując, po lekturze dzieła naukowego Habilitantki pt. „Majątek niewidzialny przedsiębiorstwa z perspektywy rachunkowości. Model koncepcyjny majątku niewidzialnego” stwierdzam,

- pomimo zaprezentowanych uwag krytycznych w odniesieniu do rozprawy habilitacyjnej główny cel badawczy, polegający na zidentyfikowaniu i umiejscowieniu majątku niewidzialnego w rachunkowości oraz wskazanie i uporządkowanie dla niego zagadnień problemowych i propozycji rozwiązań dla niektórych ograniczeń w ramach opracowanego modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego został osiągnięty,
- zaproponowany model koncepcyjny majątku niewidzialnego dowodzi tezy, iż modyfikacja i adaptacja instrumentarium rachunkowości (w tym rachunkowości trójwymiarowej) pozwala na weryfikację podejścia rachunkowości do majątku niewidzialnego,
- Habilitantka bardzo dobrze porusza się w tematyce majątku niewidzialnego, w kontekście teorii rachunkowości,
- cenne jest również uporządkowanie wiedzy z zakresu teorii majątku niewidzialnego z różnych perspektyw, a w szczególności teorii, polityki i praktyki rachunkowości,
- zaprezentowana koncepcja może być podstawą do dalszych pogłębionych badań naukowych o charakterze wdrożeniowym i wskazywać kierunki rozwoju rachunkowości w przyszłości,
- recenzowane dzieło uznaję za posiadające walory naukowe, którymi są przede wszystkim: ulokowanie problemu badawczego w sferze słabo jeszcze eksplorowanej oraz propozycję modelu koncepcyjnego majątku niewidzialnego mającego walory implementacyjne.

III Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego oraz aktywności naukowej realizowanej na więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej

Łączna liczba wszystkich publikacji naukowych dr Melanii Bąk wynosi 101, w tym po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych 84. Znajduje się w nim: 1 monografia naukowa (wskazana jako osiągnięcie naukowe), 31 rozdziałów w monografiach, 46 artykułów naukowych w czasopismach i 4 artykuły naukowe w materiałach konferencji międzynarodowych oraz 2 redakcje naukowe monografii wieloautorskich. Zdecydowana większość publikacji została napisana samodzielnie, co wskazuje na samodzielność i dojrzałość naukową Habilitantki. Umiejętność współpracy na gruncie naukowym potwierdzają natomiast publikacje naukowe przygotowane we współautorstwie, w postaci artykułów naukowych, monografii współautorskiej, współredagowanie monografii oraz redakcja monografii wieloautorskiej. Prace naukowe dr Melanii Bąk opublikowane były w 28 wydawnictwach, w tym 7 to wydawnictwa zagraniczne, 78% prac naukowych opublikowanych było w wydawnictwach uznanych uczelni wyższych, a 22% w uznanych wydawnictwach ogólnopolskich m.in. Difin, Wolters Kluwer Polska, Wydawnictwo C.H. Beck.

Liczba punktów uzyskanych za opublikowane prace naukowe według Komunikatu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 2019 r. wynosi 1 203,76, w tym po uzyskaniu stopnia doktora 1 028,76 pkt., natomiast według Komunikatu z 2017 r. dla opublikowanych prac naukowych stanowi 758,26, w tym po uzyskaniu stopnia doktora 633,26 pkt.

Liczba cytowań prac dr Melanii Bąk według danych na dzień 28.12.2019 r. wynosi według bazy: Web of Science - 3, Google Scholar - 98. Indeks Hirscha według bazy Google Scholar (h-indeks) wynosi 5, a liczba publikacji cytowanych co najmniej 10 razy według bazy Google Scholar (i10-indeks) wynosi 2.

Dorobek naukowy pod względem ilościowym oceniam pozytywnie.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk ekonomicznych działalność naukowo-badawcza i dorobek publikacyjny dr Melanii Bąk koncentrują się wokół następujących obszarów:

1. Rachunkowość jako nauka i stan jej rozwoju.
2. Wartości/aktywa niematerialne w systemie rachunkowości.
3. Współistnienie majątku ujawnianego i nieujawnianego w rachunkowości.
4. Aktywa niewidzialne i kapitał intelektualny przedsiębiorstwa w rachunkowości.
5. Nurt behawioralny w rachunkowości.
6. Ujawnianie informacji niefinansowych w rachunkowości.
7. Społeczna odpowiedzialność rachunkowości.
8. Aspekty podatkowe w rachunkowości.

Cztery z powyższych obszarów wpisują się w nurt badań nad majątkiem niewidzialnym. Prace naukowo-badawcze nad zagadnieniami majątku niewidzialnego dr Melania Bąk kontynuuje od 2008 r. co wskazuje na ukierunkowane, dojrzałe i kompleksowe podejście Habilitantki do głównego nurtu badawczego.

Bardziej szczegółowej ocenie poddam dorobek naukowy z trzech nurtów badawczych, dla których załączono publikacje naukowe w dokumentacji habilitacyjnej:

1. Nurt behawioralny w rachunkowości.
2. Ujawnianie informacji niefinansowych w rachunkowości.
3. Społeczna odpowiedzialność rachunkowości.

W obszarze nurtu behawioralnego w rachunkowości rozważania Habilitantki obejmują zakres i znaczenie zachowań zasobów ludzkich w rachunkowości i ich wpływ na podejmowane decyzje w przedsiębiorstwie. Autorka wskazuje, iż behawioryzm w rachunkowości dotyczy jednocześnie rachunkowości finansowej (w tym polityki rachunkowości), jak i rachunkowości zarządczej, podkreślając, iż podmiotem nurtu behawioralnego współczesnej rachunkowości są zarówno interesariusze wewnętrzni, jak i zewnętrzni. W toku badań Habilitantka poszukiwała wzajemnych zależności między działaniami kreatywnymi w rachunkowości a zachowaniami księgowego, uznanego za kreatora rachunkowości, również w kontekście kształtowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstwa. W ramach obszaru Ujawnianie informacji niefinansowych w rachunkowości Habilitantka prowadziła rozważania odnoszące się do odmienności sprawozdawczości w ujęciu tradycyjnym i współczesnym oraz różnorodności form i zakresu ujawniania informacji niefinansowych. Zrealizowane badania pozwoliły m.in. poznać poglądy części praktyków na temat istoty i znaczenia informacji niefinansowych w rachunkowości i sprawozdawczości przedsiębiorstwa.

Zagadnienia poruszane przez Habilitantkę w obszarze Społeczna odpowiedzialność rachunkowości wpisują się w nurt społecznej odpowiedzialności biznesu/przedsiębiorstwa. Habilitantka podejmuje problemy dotyczące m.in. zdefiniowania społecznej odpowiedzialności rachunkowości i jej zakresu, określenia relacji między obszarami społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa a jego składnikami majątku niewidzialnego oraz budowania wizerunku przedsiębiorstwa w oparciu o koncepcję społecznej odpowiedzialności z udziałem rachunkowości, w szczególności raportowania. Habilitantka wskazuje, iż szczególnym instrumentem współczesnej rachunkowości kreującym wizerunek przedsiębiorstwa są raporty niefinansowe/raporty społeczne, które zawierają informacje odnoszące się do przestrzegania koncepcji społecznej odpowiedzialności w przedsiębiorstwie. Ich sporządzanie wynika m.in. z teorii interesariuszy i funkcji społecznej rachunkowości. Ujawnianie informacji niefinansowych zawartych w raportach o tematyce społecznej odpowiedzialności kreuje pozycję przedsiębiorstwa na rynku i pozwala osiągnąć przewagę konkurencyjną oraz pozyskać strategicznych inwestorów.

Przedstawiony do oceny dorobek dr Melanii Bąk ma generalnie charakter przeglądowo-poznawczy, poparty studiami literaturowymi. Szkoda, że tylko nieliczne przedstawione do oceny opracowania ukierunkowane zostały na empiryczną weryfikację wysuniętych hipotez badawczych. Jednak biorąc pod uwagę, iż liczba tych opracowań ma tendencję wzrostową moja merytoryczna ocena pozostałego dorobku publikacyjnego dr Melanii Bąk jest pozytywna.

Dr Melania Bąk aktywnie uczestniczyła w 15 projektach badawczych. Większość z nich to jednak projekty wewnętrzne realizowane w ramach badań własnych Katedry Finansów i

Rachunkowości macierzystej jednostki badawczej Habilitantki. Jedynie jeden projekt, w którym dr Melania Bąk pełniła funkcję wykonawcy finansowany był ze środków zewnętrznych. Dr Melania Bąk aktywnie uczestniczyła w 33 konferencjach naukowych zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Za swoje osiągnięcia w dziedzinie pracy naukowo-badawczej była dwukrotnie nagradzana przez JM Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Dorobek Habilitantki w tym zakresie oceniam pozytywnie.

Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Na bazie otrzymanych dokumentów stwierdzam, że aktywność naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni czy instytucji naukowej dr Melania Bąk realizowała na kilku płaszczyznach. Po pierwsze, aktywnie uczestniczyła w projekcie badawczym o charakterze międzynarodowym pt. „Economic aspects of entrepreneurship in the Czech-Polish border area/Ekonomicke aspekty podnikání v česko-polskem pihraniči/Ekonomiczne aspekty prowadzenia działalności gospodarczej na polsko-czeskim pograniczu”. Niestety, w przedłożonych dokumentach brak jest informacji o zakresie zadań, które były realizowane przez Habilitantkę w tym projekcie. Po drugie, dr Melania Bąk wygłosiła 17 referatów na międzynarodowych konferencjach oraz 9 na konferencjach krajowych organizowanych przez inne, aniżeli jej macierzysta jednostka, uczelnie wyższe, co wskazuje na Jej wysoką aktywność zarówno wśród polskiej, jak i zagranicznej społeczności naukowej. Po trzecie, ponad połowa prac naukowych Habilitantki została opublikowana przez wydawnictwa uczelni wyższych, innych aniżeli jej macierzysta jednostka. Był to m.in.: Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Uniwersytet Gdański, Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. W związku z powyższym stwierdzam, że Habilitantka działa w szeroko pojętej przestrzeni naukowej, poza swoim macierzystym ośrodkiem badawczym, wykazując się współpracą z polskimi, jak i zagranicznymi partnerami naukowymi.

VI Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

Na podstawie przedstawionych przez dr Melanię Bąk w autoreferacie informacji wynika, iż Habilitantka uczestniczyła w trzech programach europejskich. Współpracowała z licznymi podmiotami gospodarczymi, instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi. Opracowała 7 rozdziałów w publikacjach popularyzujących naukę, adresowanych do praktyków rachunkowości, słuchaczy studiów podyplomowych oraz studentów. Działalność dydaktyczną dr Melania Bąk realizowała głównie na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki (od 1 października 2019 r. Filia w Jeleniej Górze) Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Prowadziła zajęcia dydaktyczne na różnych formach studiów: jednolitych magisterskich, uzupełniających studiach magisterskich, studiach pierwszego i drugiego stopnia, stacjonarnych i niestacjonarnych, studiach podyplomowych oraz studiach

doktoranckich. Brała udział w opracowaniu publikacji dydaktycznych z zakresu podstaw rachunkowości i rachunkowości finansowej w postaci 4 skryptów (opracowanie rozdziałów) i redakcji 1 skryptu. Dr Melania Bąk odbyła 2 staże w zagranicznych ośrodkach naukowych i akademickich oraz aktywnie uczestniczyła w opracowaniu na zamówienie „Zakładowego Planu Kont dla Zakładów Farmaceutycznych Jelfa S.A. w Jeleniej Górze” .

Działalność organizacyjna Habilitantki dotyczyła udziału w komitetach organizacyjnych 8 konferencji naukowych, w tym 2 o charakterze międzynarodowym; organizacji działalności Koła Naukowego Finansów i Rachunkowości „Finansista” ; udziału w Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze; udziału w Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze; udziału w Wydziałowej Komisji Budżetowej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu na Wydziale Ekonomii, Zarządzania i Turystyki.

Ogólnie, dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski dr Melanii Bąk oceniam pozytywnie.

V Konkluzja

Oceniając sylwetkę naukową Habilitantki z uwzględnieniem zgłoszonego osiągnięcia naukowego oraz aktywności naukowej oraz innych elementów dorobku, stwierdzam, iż spełnia ona warunki uzyskania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse. Wskazane główne osiągnięcie naukowe daje przesłanki do uznania, że stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse, a aktywność naukowa Kandydatki jest istotna.

W związku z powyższym, wnioskuję o nadanie dr Melanii Bąk stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse.